

การเข้าถึงเอกสารสำคัญทางการศึกษาผ่านช่องทางดิจิทัล:

กรณีศึกษาจากออสเตรเลีย*

ทศพล เชี่ยวชาญประพันธ์

นักวิเคราะห์อาวุโส

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

เอกสารสำคัญทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นใบประมวลผลการศึกษา (Transcript) หรือใบแทนใบปริญญา รวมทั้งเอกสารรับรองคุณวุฒิการศึกษาอื่น ๆ ล้วนเป็นเอกสารสำคัญและจำเป็นสำหรับประชาชนทุกคน เนื่องจากจำเป็นต้องใช้ในการศึกษาต่อ สมัครเข้าทำงานหรือเข้ารับการศึกษาเพื่อดำรงตำแหน่งต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม กระบวนการร้องขอเอกสารสำคัญทางการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาของไทยในปัจจุบันนั้น ผู้ขอยังจำเป็นต้องเดินทางไปยื่นคำร้องด้วยตัวเอง กรอกรับคำร้องให้ถูกต้องครบถ้วน ชำระค่าธรรมเนียม และต้องเดินทางกลับไปรับเอกสารที่ร้องขอไว้ด้วยตัวเองอีกครั้งหนึ่ง

ในกรณีที่สามารถศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ การร้องขอเอกสารสำคัญทางการศึกษาก็มีกระบวนการที่สลับซับซ้อนและเสียค่าใช้จ่ายสูงขึ้น ตัวอย่างเช่น ผู้เขียนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย (Australian National University – ANU) ๒ สาขา คือ สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ [Master of Arts (International Relations) - MAIR] และสาขาการทูต (Master of Diplomacy) เมื่อปี ค.ศ. ๒๐๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๔) ถ้าผู้เขียนต้องการเอกสารประมวลผลการศึกษาของทั้ง ๒ สาขา จะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการร้องขอเอกสารสำหรับสาขาแรก ๒๕ ดอลลาร์ออสเตรเลีย (ประมาณ ๖๒๕ บาท เมื่อคำนวณจากอัตราแลกเปลี่ยนที่ ๒๕ บาทต่อ ๑ ดอลลาร์ออสเตรเลีย) ส่วนเอกสารใบที่สองที่ร้องขอในคราวเดียวกันต้องเสียค่าธรรมเนียม ๑๕ ดอลลาร์ออสเตรเลีย (ประมาณ ๓๗๕ บาท) นอกจากนี้ ถ้าต้องการให้มหาวิทยาลัยส่งเอกสารดังกล่าวทางไปรษณีย์มาให้ที่ประเทศไทยจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม ๔๐ ดอลลาร์ออสเตรเลีย (ประมาณ ๑,๐๐๐ บาท) รวมราคาที่ต้องชำระทั้งสิ้น ๘๐ ดอลลาร์ออสเตรเลีย (ประมาณ ๒,๐๐๐ บาท) และยังมีความเสี่ยงที่เอกสารดังกล่าวจะสูญหายระหว่างการขนส่งทางไปรษณีย์อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม หน่วยงานปลายทางที่ได้รับเอกสารสำคัญทางการศึกษากลับยังวิตกกังวลว่า เอกสารเหล่านั้นเป็นเอกสารปลอมหรือไม่ จึงต้องมีกระบวนการตรวจสอบเพิ่มเติม ในกรณีที่เอกสารนั้นมาจากสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอาจทำหนังสือสอบถามไปยังสำนักทะเบียนของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง ซึ่งอาจใช้เวลาตรวจสอบประมาณ ๑ เดือน

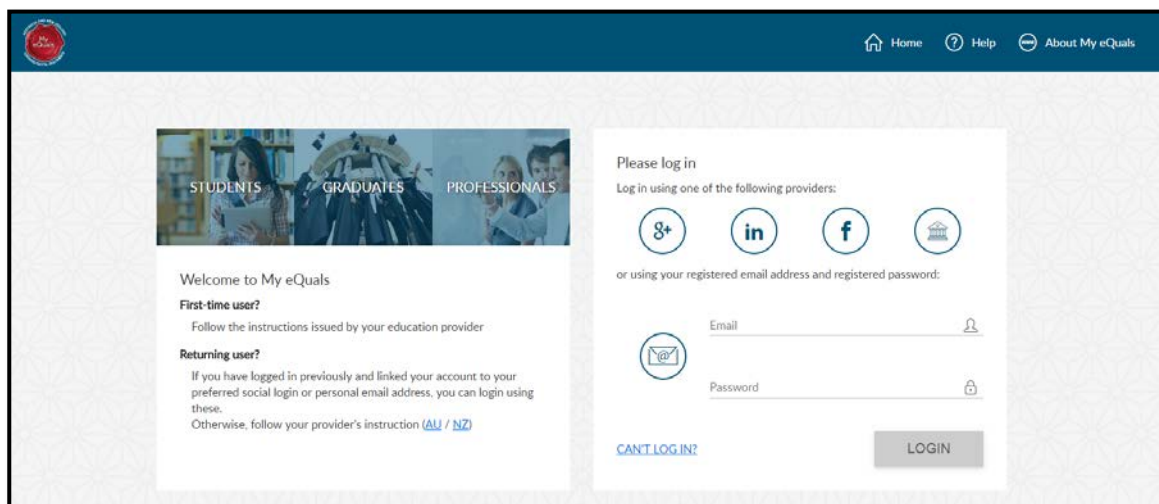
ในกรณีที่เอกสารเหล่านั้นเป็นของสถาบันอุดมศึกษาในโลกตะวันตกไม่ว่าจะเป็นยุโรป สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์นั้น การตรวจสอบความจริงแท้ (Authenticity) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ได้รับเอกสารดังกล่าวจะไม่สามารถดำเนินการได้โดยง่าย เนื่องจากประเทศตะวันตกเหล่านี้ถือว่า ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาเป็นข้อมูลส่วนบุคคล และจะไม่ยินยอมเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวแก่บุคคลที่สามโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

---

* เผยแพร่บนเว็บไซต์ของศูนย์โลกสัมพันธ์ไทย (Thai World Affairs Center) สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย http://www.thaiworld.org/thn/thailand_monitor/answer.php?question_id=1608 ตั้งแต่วันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๑ เป็นต้นไป

ระบบเอกสารสำคัญทางการศึกษารูปแบบดิจิทัลของออสเตรเลีย

มหาวิทยาลัยในประเทศออสเตรเลียหลายแห่งได้ตระหนักถึงปัญหาและความยุ่งยากเกี่ยวกับการร้องขอเอกสารสำคัญทางการศึกษาที่นักศึกษาต้องเผชิญ จึงได้ร่วมมือกันพัฒนาระบบจัดทำเอกสารสำคัญทางการศึกษาในรูปแบบดิจิทัลขึ้น และเปิดโอกาสให้ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันเหล่านี้สามารถเข้าถึงเอกสารสำคัญทางการศึกษาของตนได้ผ่านเว็บท่า (Portal Website) ชื่อ MyeQuals ที่ www.myequals.net ซึ่งใช้งานได้ง่าย สะดวกรวดเร็ว และมั่นคงปลอดภัย

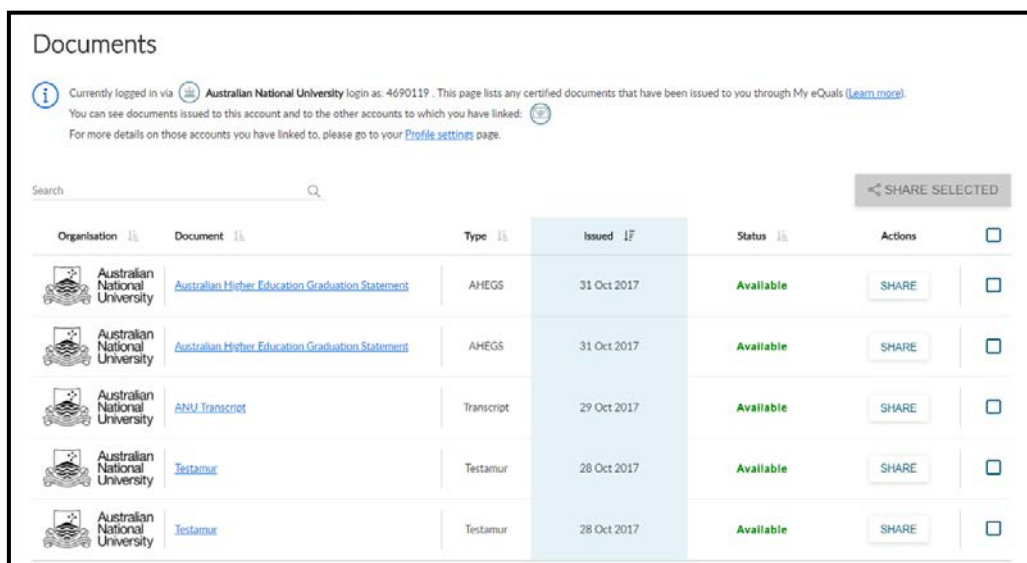
ภาพที่ ๑ โฮมเพจ (Home Page) ของเว็บไซต์ www.myequals.net

ขณะนี้ มหาวิทยาลัยของออสเตรเลียหลายแห่งได้เข้าร่วมใช้งานเว็บไซต์นี้แล้ว เช่น มหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย (ANU) กรุงแคนเบอร์รา (Canberra) มหาวิทยาลัยโมนาช (Monash University) มลรัฐวิกตอเรีย (Victoria) และมหาวิทยาลัยควีนส์แลนด์ (University of Queensland) มลรัฐควีนส์แลนด์ (Queensland) นอกจากนี้ ยังมีมหาวิทยาลัยของนิวซีแลนด์บางแห่งเข้าร่วมใช้งานระบบนี้ด้วย เช่น มหาวิทยาลัยไอล์แลนด์ (University of Auckland) นครไอล์แลนด์ (Auckland) มหาวิทยาลัยโอทาโก (University of Otago) เมืองดันนีดีน (Dunedin) เป็นต้น ในอนาคต จะมีสถาบันอุดมศึกษาของทั้งสองประเทศเข้าร่วมใช้งานระบบนี้รวมทั้งสิ้น ๔๗ แห่ง

เบื้องต้น นักศึกษาผู้ต้องการใช้งานระบบนี้มีทางเลือกในการยืนยันตัวตนเพื่อเข้าใช้งานระบบได้หลายช่องทาง ทั้งกูเกิล พลัส (Google Plus) ลิงคอิน (LinkedIn) เฟซบุ๊ก (Facebook) เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย หรือไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (Email) ส่วนตัวที่สามารถกำหนดรหัสผ่าน (Password) ได้ด้วยตนเอง

เพื่อให้การยืนยันตัวตนของเป็นไปอย่างปลอดภัยและถูกต้อง ในการเข้าใช้งานระบบครั้งแรกควรเลือกเข้าใช้งานผ่านเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย แต่ในการเข้าใช้งานครั้งต่อ ๆ ไป ผู้ใช้งานสามารถเลือกกำหนดไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์และรหัสผ่านได้ด้วยตนเอง นับเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้งานอีกทางหนึ่ง

เมื่อยืนยันตัวตนเรียบร้อยแล้ว เว็บไซต์ MyEquals จะแสดงเอกสารสำคัญทางการศึกษาทั้งหมดของนักศึกษาแต่ละคน โดยสามารถเข้าสู่ดู จัดเก็บ หรือส่งต่อให้แก่บุคคลอื่นได้ ดังภาพที่ ๒

The screenshot shows the 'Documents' page on the MyEquals platform. At the top, it indicates the user is logged in via Australian National University (login: 4690119). Below this is a search bar and a 'SHARE SELECTED' button. The main content is a table with columns: Organisation, Document, Type, Issued, Status, and Actions. The table lists five documents, all issued by Australian National University, with statuses marked as 'Available'.

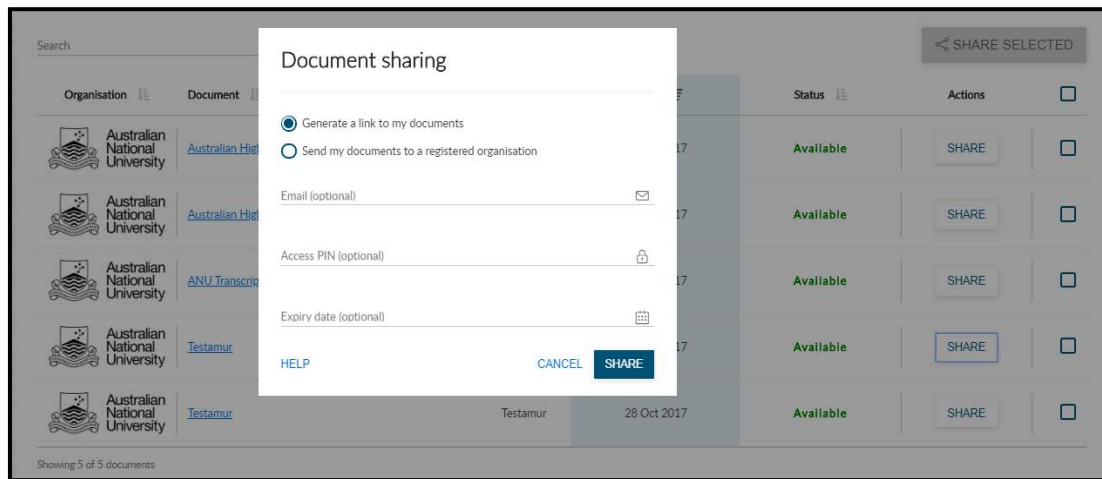
Organisation	Document	Type	Issued	Status	Actions
Australian National University	Australian Higher Education Graduation Statement	AHEGS	31 Oct 2017	Available	SHARE
Australian National University	Australian Higher Education Graduation Statement	AHEGS	31 Oct 2017	Available	SHARE
Australian National University	AHU Transcript	Transcript	29 Oct 2017	Available	SHARE
Australian National University	Testamur	Testamur	28 Oct 2017	Available	SHARE
Australian National University	Testamur	Testamur	28 Oct 2017	Available	SHARE

ภาพที่ ๒ เอกสารสำคัญทางการศึกษาของแต่ละบุคคลที่ปรากฏบนเว็บไซต์ MyEquals

จากภาพข้างต้น มีรายการเอกสารที่สามารถเข้าสู่ดู ดาวน์โหลด (Download) เพื่อจัดเก็บ และส่งต่อให้ผู้อื่นได้ ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มที่หนึ่งเรียกว่า Australian Higher Education Graduation Statement เป็นเอกสารอธิบายรายละเอียดของสถาบันอุดมศึกษา สาขาที่สำเร็จการศึกษา หลักเกณฑ์การประเมินคะแนนผลการเรียนรายวิชา รวมทั้งรายละเอียดของระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศออสเตรเลีย คำว่า Transcript เป็นเอกสารประมวลผลการเรียนที่แสดงผลการเรียนเป็นรายวิชา ส่วนคำว่า Testamur ถ้าแปลในบริบทของประเทศไทย คือ ใบแทนใบปริญญานั้นเอง

เจ้าของเอกสารสามารถส่งต่อเอกสารเหล่านี้ให้บุคคลที่สามได้ด้วยการคลิกปุ่ม Share บนแถวเดียวกับชื่อเอกสารที่ต้องการส่งต่อ โดยระบบจะสร้างลิงค์ (Link) เฉพาะของเอกสารฉบับนั้น ทำนองเดียวกับกูเกิล ไดรฟ์ (Google Drive) จากนั้น เจ้าของเอกสารสามารถคัดลอก (Copy) และส่งลิงค์ให้แก่บุคคลอื่นได้ตามที่ต้องการ ในที่นี้ หมายความว่า เจ้าของเอกสารฉบับนั้นยินยอมให้ใครก็ตามที่มีลิงค์ดังกล่าวสามารถเข้าถึงเอกสารของตนได้ตลอดเวลาโดยไม่มีข้อจำกัด

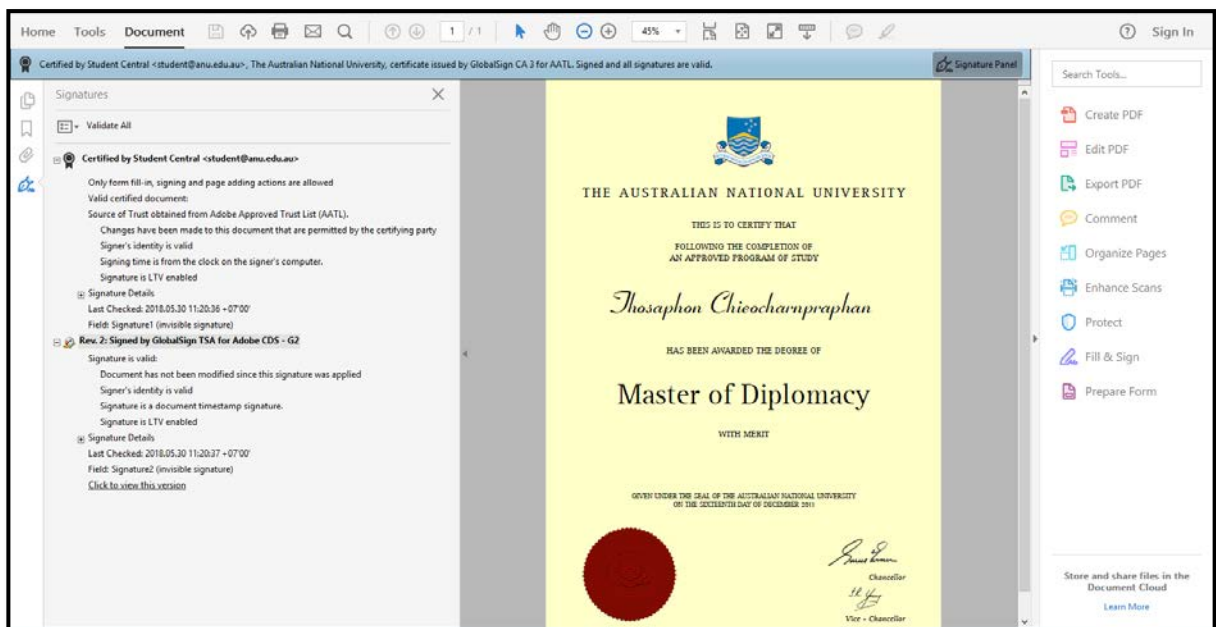
อย่างไรก็ตาม เจ้าของเอกสารยังมีทางเลือกในการกำหนดสิทธิการเข้าถึงเอกสารของตนได้ โดยกรอกไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้รับเอกสาร กำหนดรหัส (Access PIN) เป็นตัวเลขไม่เกิน ๖ หลัก ซึ่งจำเป็นต้องแจ้งให้ผู้รับเอกสารทราบ รวมทั้งกำหนดวันสุดท้าย (Expiry date) ที่เจ้าของเอกสารอนุญาตให้ผู้รับเข้าถึงเอกสารดังกล่าวได้ ตามภาพที่ ๓

ภาพที่ ๓ แสดงรูปแบบการส่งต่อเอกสารด้วยการส่ง Link เฉพาะของเอกสารแต่ละฉบับให้แก่บุคคลที่สาม

อนึ่ง การส่งลิงค์ไปยังบุคคลที่สามไม่ว่าจะกำหนดสิทธิการเข้าถึงหรือไม่ก็ตาม มีข้อดีประการสำคัญ คือ ผู้รับเอกสารจำเป็นต้องเข้าสู่เอกสารของเราผ่านเว็บไซต์ MyeQuals เท่านั้น ซึ่งเป็นการยืนยันโดยปริยายว่า เอกสารสำคัญทางการศึกษาของเราเป็นเอกสารจริงอย่างแน่นอน

อย่างไรก็ตาม เจ้าของเอกสารยังมีทางเลือกในการส่งต่อเอกสารอีกทางหนึ่ง คือ ดาวนโหลดเอกสารในรูปแบบ Portable Document Format (PDF) จากเว็บไซต์ MyeQuals แล้วส่งไฟล์ให้บุคคลที่สาม เมื่อผู้ได้รับเอกสารเปิดไฟล์โดยใช้โปรแกรม Adobe Acrobat Pro DC โปรแกรมจะแสดงข้อความที่บ่งชี้ว่ามหาวิทยาลัยแห่งใดเป็นผู้รับรองความถูกต้องและลงลายมือชื่อดิจิทัล (Digital Signature) ในเอกสารฉบับนั้น

ภาพที่ ๔ ไฟล์เอกสารรูปแบบ PDF ที่เปิดโดยโปรแกรม Adobe Acrobat Pro DC

ประเด็นที่สำคัญที่สุด คือ ผู้รับเอกสารสามารถตรวจสอบได้ว่า เอกสารดังกล่าวถูกแก้ไขเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงโดยบุคคลที่ไม่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องหรือไม่ ในกรณีเอกสารของมหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลียตามภาพที่ ๔ เมื่อเปิดไฟล์ขึ้นมาจะปรากฏข้อความในแถบสีน้ำเงินด้านบนของโปรแกรม Adobe Acrobat Pro DC ว่า “Certified by Student Central student@anu.edu.au>, The Australian National University, certificate issued by GlobalSign CA3 for AATL. Signed and all signatures are valid” แปลความได้ว่า สำนักทะเบียนของมหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลียได้รับรองความถูกต้องของเอกสารฉบับนี้เรียบร้อยแล้ว องค์กรที่ออกใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์ (Certification Authority – CA) สำหรับลายมือชื่อดิจิทัล (Digital Signature) ที่ปรากฏอยู่ในเอกสารคือ GlobalSign และลายมือชื่อดิจิทัลของเอกสารฉบับนี้เป็นลายมือชื่อที่ยังสามารถใช้งานได้ (ยังไม่หมดอายุ)

นอกจากนี้เมื่อผู้รับเอกสารคลิกที่คำว่า “Signature Panel” ก็จะมีปรากฏรายละเอียดเกี่ยวกับการรับรองความถูกต้องของเอกสารเพิ่มเติมทางด้านซ้ายของโปรแกรม โดยข้อความสำคัญที่ปรากฏคือ “Document has not been modified since the signature was applied” แปลว่า “เอกสารฉบับนี้ไม่ถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลังจากลงลายมือชื่อดิจิทัลแล้ว” ยิ่งไปกว่านั้น ผู้รับเอกสารยังสามารถตรวจสอบรายละเอียดของใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้สำหรับการลงลายมือชื่อดิจิทัลในเอกสารนี้ได้อีกด้วย คุณลักษณะเหล่านี้ช่วยให้ผู้รับเอกสารมั่นใจได้ว่า เอกสารที่ได้รับมาเป็นเอกสารฉบับจริงที่ออกโดยมหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย โดยไม่จำเป็นต้องแสวงหาแนวทางอื่นใดในการตรวจสอบความจริงแท้และความถูกต้องของเอกสารดังกล่าวอีก

ข้อสังเกตสำหรับการพัฒนาระบบนี้คือ สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งทำหน้าที่จัดทำเอกสารสำคัญทางการศึกษาของนักศึกษาทุกคนให้เป็นไฟล์ดิจิทัลรูปแบบ pdf โดยมีการลงลายมือชื่อดิจิทัลในไฟล์จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ใช้งานมีความมั่นใจในความถูกต้องจริงแท้ของเอกสาร รวมทั้งสามารถตรวจสอบได้โดยใช้โปรแกรมทั่วไป จากนั้นก็พัฒนาเว็บทำเพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงเอกสารสำคัญทางการศึกษาของตนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และมั่นคงปลอดภัย ส่วนเรื่องการจัดเก็บเอกสาร การส่งต่อ และการกำหนดสิทธิให้บุคคลอื่นเข้าถึงเอกสารของตนได้มากนักน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความสะดวกและดุลยพินิจของผู้ใช้งานแต่ละคนเป็นสำคัญ

จากรายละเอียดและข้อสังเกตข้างต้น องค์ประกอบสำคัญของระบบนี้ประกอบด้วย

๑. การจัดทำเอกสารสำคัญทางการศึกษาเป็นไฟล์ดิจิทัลรูปแบบ pdf ที่มีการลงลายมือชื่อดิจิทัล
๒. การพัฒนาเว็บทำที่มีระบบการยืนยันตัวตนของผู้ใช้งานที่เชื่อถือได้ และ
๓. ระบบการส่งต่อเอกสารผ่านลิงค์ ลักษณะเดียวกับกูเกิล ไดรฟ์ ที่เปิดโอกาสให้เจ้าของเอกสารสามารถกำหนดสิทธิในการเข้าถึงเอกสารของตนโดยบุคคลที่สามได้ตามที่เห็นสมควร

เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้รับเอกสารจากระบบนี้ไม่ว่าจะได้รับในรูปแบบลิงค์หรือไฟล์ pdf สามารถตรวจสอบความถูกต้องจริงแท้ของเอกสารได้อย่างรวดเร็วผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทั่วไป ช่วยแก้ไขปัญหาการแสวงหาการศึกษาปลอมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นตัวอย่างของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาความยุ่งยากและอำนวยความสะดวกแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) กับเอกสารสำคัญทางการศึกษาอย่างแท้จริง

ความส่งท้าย : ข้อเสนอเบื้องต้นสำหรับประเทศไทย

ดังที่ได้อธิบายในตอนต้นว่า การร้องขอและตรวจสอบความถูกต้องจริงแท้ของเอกสารสำคัญทางการศึกษาในประเทศไทยนั้น ยังคงมีขั้นตอนที่สลับซับซ้อนและสร้างภาระให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษาและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่รับเอกสารดังกล่าวในหลายมิติ ดังนั้น ในยุคที่รัฐบาลกำลังผลักดันนโยบาย THAILAND 4.0 อย่างจริงจัง และเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหายุ่งยากและลดภาระของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยโดยเฉพาะสถาบันที่มีความพร้อมทั้งด้านบุคลากร งบประมาณและเทคโนโลยี ควรพิจารณาความเป็นไปได้ในการพัฒนาระบบการเข้าถึงเอกสารสำคัญทางการศึกษาผ่านช่องทางดิจิทัล เช่นเดียวกับประเทศออสเตรเลีย ทั้งนี้ อาจเริ่มต้นจากเอกสารที่สำคัญและจำเป็นที่สุดก่อน คือ ใบประมวลผลการศึกษาโดยจัดทำเอกสารดังกล่าวเป็นไฟล์ดิจิทัลรูปแบบ pdf ที่มีระบบการลงลายมือชื่อดิจิทัลที่สามารถตรวจสอบได้โดยง่าย จากนั้นพัฒนาเว็บท่าที่มีระบบการยืนยันตัวตนที่น่าเชื่อถือเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงและส่งต่อเอกสารสำคัญทางการศึกษาของตนไปให้แก่บุคคลที่สามได้อย่างรวดเร็ว และมั่นคงปลอดภัย ยิ่งไปกว่านั้น การพัฒนาระบบการเข้าถึงเอกสารสำคัญทางการศึกษาในรูปแบบดิจิทัลยังช่วยลดภาระของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งในการตรวจสอบวุฒิการศึกษาของบุคคลตามที่หน่วยงานต่าง ๆ ร้องขอลงได้อีกด้วย